

បាណក្សនីតិបាឡិ

១. នានាសត្ថោ ទ្វតំ វគ្គេ,
រាជ នីតិ សមុច្ចយ៍;
សព្ព ពិជ មិទំ សត្តំ,
បាណក្សំ សារសង្កហំ។
២. មូលសុត្តំ បវគ្គាមិ,
បាណក្សេន យថាទិគំ;
យស្ស វិញ្ញាន មគ្គេន,
មុន្នោ ភវតិ បណ្ឌិតោ។
៣. វិទុត្តំ នរបច្ឆញ្ច,
នេវតុល្យំ កុទាចនំ;
សទេសេ បុជ្ជតេ រាជា,
វិទូ សព្ពត្ថ បុជ្ជតោ។
៤. បណ្ឌិតេ ច គុណា សព្វេ,
មុន្នោ ទោសា ហិ កេវលំ;
គស្មា មុន្នុសហស្សេសុ,
បញ្ញោ ឯកោ វិសិស្សតោ។
៥. មាគវិរី បរទាវេសុ,
បរទព្ពេសុ លេដ្ឋវ;
អគ្គនិវ សព្ពភូតេសុ,
យោ បស្សតិ សបណ្ឌិតោ។
៦. កីកុលេន វិសាលេន,
គុណហិនោ តុ យោនរោ;
អកុលិនោបិ សត្តញ្ញោ,
ទេវតាហិបិ បុជ្ជតោ។
៧. រូបយោព្ពនសម្មន្នា ,
វិសាលកុលសម្ពា;
វិជ្ជាហិនា នសោភន្តេ,
និគ្គន្នា គវ កីសុកា។
៨. តារានំ ភូសណំ ចន្នោ,
នាវិនំ ភូសណំ បតិ;
បុថព្យា ភូសណំ រាជា,
វិជ្ជា សព្ពស្ស ភូសណំ។
៩. មាតា សត្ត បិតា វេរី,
យេន ពាលោ នបាដ្ឋិតោ;
ន សោភតេ សភាមជ្ឈេ,
ហំសមជ្ឈេ ពកោយថា។
១០. វរមេកោ គុណី បុត្តោ,
ន ច មុន្នុសតេហិបិ;
ឯកោ ចន្នោ គមោ ហន្តិ,
ន ច តារគណេហិបិ។

១១. លាលយេ បញ្ចវស្សានី,
ទសវស្សានី កាលយេ;
បក្កេ តុ សោឡសេ វស្សេ,
បុត្តំ មិត្តំ អាចរេ។

១២. លាលនេ ពហវោ ទោសា,
កាលនេ ពហវោ គុណ;
គស្នា បុត្តញ្ច សិស្សញ្ច,
កាលយេ ន តុ លាលយេ។

១៣. ឯកេនាបិ សុវត្ថេន,
បុប្ផិកេន សុគន្ធិនា;
វាសិតស្ស វនំ សព្ពំ,
សុបុត្ថេន កុលំយថា។

១៤. ឯកស្សាបិ កុវត្ថស្ស,
កោដរដ្ឋេន អគ្គិនា;
ទយ្ហតេ ហិ វនំ សព្ពំ,
កុបុត្ថេន កុលំ យថា។

១៥. ទូរតោ សោភតេ មូឡោ,
លម្ពមាន បដាវតោ;
តាវញ្ច សោភតេ មូឡោ,
យាវ កិញ្ចី នភាសតោ។

១៦. វិសតោ អមតំ គាយ្ហំ,
អមេជ្ឈាអបិ កញ្ចនំ;
នីចតោ ឧត្តមា វិជ្ជា,
ថីរត្ថំ ទុក្កលាអបិ។

១៧. ឧស្សវេ ព្យសនេចេវ,
ទុព្ពិក្ខេ សត្តវិគ្គហេ;
រាជទ្វារេ សុសានេច,
យោ ភិដ្ឋតិ សពន្ធវោ។

១៨. បរោក្ខេ កិច្ចហន្តារំ,
បច្ចក្ខេ បិយវាទិនំ;
វជ្ជយេ តាទិសំ មិត្តំ,
វិសកុម្ពំ បយោមុខំ។

១៩. សកី ទុដ្ឋញ្ច មិត្តំ យោ,
បុន សន្នាតុ មិច្ឆតិ;
សមច្ច មុបគណ្ហាតិ,
គព្ព មស្សតវីយថា។

២០. ន វិស្សសេ អវិស្សតំ,
មិត្តញ្ចាបិ ន វិស្សសេ;
កទាចិ កុបិតំ មិត្តំ,
សព្ពទោសំ បកាសយេ។

២១. ជានិយា បេសនេ ភច្ចេ,
ពន្ធវេ ព្យសនាគមេ;
មិត្តញ្ចា បទិកាលេច,
ភវិយញ្ច វិភវក្ខយេ។

២២. ឧបការក្កហិកេន,
សត្តនាសត្តមុទ្ធរ;
បាទលក្កំ ករដ្ឋន,
កណ្តកេនេវ កណ្តកំ។

២៣. ន មិត្តំ កោចិ កស្សចិ,
ន កោចិ វិបុ កស្សចិ;
ការណេន ហិ ញ្ញយតិ,
មិត្តានិ ច វិបូ តថា។

២៤. ទុដ្ឋនោ បិយវាទី ច,
នេតំ វិស្សាសការណំ;
មធ្យ តិដ្ឋតិ ជីវ្ហក្កេ,
ហទយេ តុ ហលាហលំ។

២៥. ទុដ្ឋនោ បរិហន្តព្ពោ,
វិជ្ជាយា លង្កតោបិ សំ;
មណិនា ភូសិតោ សប្បោ,
កិមេ សោ នភយំ ករោ។

២៦. សប្បោ ភូរោ ខលោ ភូរោ,
សប្បោ ភូរតរោ ខលោ;
មន្តោ សធិវសោ សប្បោ,
ខលោ កេន និវាយ្យតោ។

២៧. នខិនញ្ច នទិនញ្ច,
សិដ្ឋិនំ សត្តបាណិនំ;
វិស្សាសោ នេវកាតព្ពោ,
ថីសុ វាជកុលេសុ ច។

២៨. ហត្ថិ ហត្ថសហស្សេន,
សតហត្ថេន វាជិនោ;
សិដ្ឋិនោ ទសហត្ថេន,
ហនចាកេន ទុដ្ឋនោ។

២៩. អាបទត្ថំ ជនំ រក្ខេ,
ទារំ រក្ខេ ជនេហិបិ;
អត្តានំ សតតំ រក្ខេ,
ទារេហិបិ ជនេហិបិ។

៣០. បរទារំ បរទព្ពំ,
បរិវាទំ បរស្ស ច;
បរិហាសំ គុដ្ឋានេ,
ចាបល្យញ្ច វិវដ្ឋយេ។

៣១. ចដេ ឯកំ កុលស្សត្ថេ,
គាមស្សត្ថេ កុលំ ចដេ;
គាម ជនបទស្សត្ថេ,
អត្តត្ថេ បថវី ចដេ។

៣២. ចលក្សេកេន បាទេន,
តិដ្ឋ ក្សេកេន ពុទ្ធិមា;
នាសមិក្ខ្យ បរំ ឋានំ,
បុព្ពមាយតនំ ចដេ។

៣៣. លុទ្ធ មត្តេន គណ្ហេយ្យ,
ថន្ធ មញ្ញលី កម្មនា;
មន្ត្រំ ឆន្ទោ នុវត្តេន,
តថា តថេន បណ្ឌិតំ។

៣៤. អត្ថនាសំ មនោតាបំ,
គេហេ នុច្ឆរិតានិ ច;
វញ្ញនញ្ច បមាណញ្ច,
មតិមា ន បកាសយេ។

៣៥. ធនធាញ្ញប្បយោគេសុ ,
តថា វិជ្ជាគមេសុ ច;
អាហារេ ញវហារេ ច,
ចក្កលង្កោ សទា ភវេ។

៣៦. ធនិនោ សោត្តិយោ រាជា,
នទី វេជ្ជោ តុ បញ្ចមោ;
បញ្ច យត្រ នវិជ្ជន្តេ,
តត្រ វាសំ នការយេ។

៣៧. យស្មីទេសេ ន សម្មានំ,
ន បិគិ នច ពន្ធវា;
ន ច វិជ្ជាគមោ កោចិ,
តំទេសំ បរិវិជ្ជយេ។

៣៨. មនសា ចិន្តិតំ កម្មំ,
វចសា នបកាសយេ;
អញ្ញលក្ខិត ការិយស្ស,
យតោ សិទ្ធិ នជាយតោ។

៣៩. កុទេសញ្ច កុវុត្តិញ្ច,
កុភវិយំ កុនទី តថា;
កុទព្ពញ្ច កុភោជ្ជញ្ច,
វជ្ជយេ តុ វិចក្ខណេ។

៤០. ឥណសេសោត្តិ សេសោ ច,
ព្យាធិសេសោ តថេវ ច;
បុន ច វដ្ឋតេ យស្មា,
តស្មា សេសំ នការយេ។

៤១. ចិន្តា ជរោ មនុស្សានំ,
វត្ថានំ អាតថោ ជរោ;
អសោភក្សំ ជរោ ចិនំ,
អស្សានំ មេថុនំ ជរោ។

៤២. អត្ថិ បុត្តោ វសេ យស្ស,
ភច្ឆោ ភវិយា តថេវ ច;
អភាវេ ប្បតិសន្តោសោ,
សក្កដ្ឋោ សោ មហិតលេ។

៤៣. ទុដ្ឋា ភវិយា សបំ មិត្តំ,
ភច្ឆោ ចុត្តវទាយកោ;
ស សប្បេច គហេ វាសោ,
មច្ចុវេវ នសំសយោ។

៤៤. មាតា យស្ស គេហេ នត្ថិ,
ភរិយាចា បិយវាទិនី;
អរញ្ញំ គេន គន្តព្ពំ,
យថា រញ្ញំ តថាគហំ។

៤៥. ឥណ្ឌកត្តា បិតា សត្ត,
មាតា ច ព្យភិចារិនី;
ភរិយា រូបវតី សត្ត,
បុត្តោ សត្ត អបណ្ឌិតោ។

៤៦. កោកិលានំ សរោ រូបំ,
នារីរូបំ បតិព្ពតា;
វិជ្ជា រូបំ កុរុបាសំ,
ខមា រូបំ គបស្សិនំ។

៤៧. អវិជ្ជំ ជីវនំ សុញ្ញំ,
ទិសា សុញ្ញា អពន្ធវា;
បុត្តហិនំ គហំ សុញ្ញំ,
សព្ពសុញ្ញា ទលិន្ទតា។

៤៨. អទាតា វិសទោសេន,
កម្មទោសា ទលិន្ទតា;
ឧម្មាទា មាតុទោសេន,
បិតុទោសេន មុន្នតា។

៤៩. គុរុ អគ្គិ ទ្វិជាទីនំ,
វណ្ណានំ ព្រាហ្មណោ គុរុ;
បតិ វេកោ គុរុត្ថិនំ,
សព្ពស្សាភ្យាគតោ គុរុ។

៥០. អតិទព្ពេ ហតា លង្កា,
អតិមាទេ ច កោរវា;
អតិទានេ ពលីពន្លោ,
សព្ពមច្ចន្ត គហិតំ។

៥១. វត្ថុហិនោ ត្វលង្ការោ,
យតហិនញ្ច ភោជនំ;
ថនហិនា ច យានាវិ,
វិជ្ជាហិនញ្ច ជីវនំ។

៥២. ភោជ្ជំ ភោជនសត្តិ ច,
រតិសត្តិ វា ចិយោ;
វិភវោ ទានសត្តិ ច,
នាប្បស្ស គបសោ ផលំ។

៥៣. បុត្តប្បយោជនា ទារា,
បុត្តោ បិណ្ឌប្បយោជនោ;
ហិតប្បយោជនំ មិត្តំ,
ធនំ សព្ពប្បយោជនំ។

៥៤. ទុល្លភំ បាកតិកំ វាក្យំ,
ទុល្លភោ ខេមករោ សុតោ;
ទុល្លភា សទិសី ជាយា,
ទុល្លភោ សជនោ បិយោ។

៥៥. សេលេសេលេ នមាណិក្កំ,
មុត្តិកំ ន គជេគជេ;
សាធរោ ន ហិ សព្ពត្រ,
ចន្ទនំ ន វនេវនេ។

៥៦. អសោចោ និទ្ធនោ បញ្ញោ,
អសោចោ បណ្ឌិតពន្ធរោ;
អសោចា វិធរា នាវិ,
បុត្តនក្ក បតិដ្ឋិតា។

៥៧. អវិជ្ជា បុរិសោ សោចោ,
សោចំ មេថុន មហ្សជំ;
និរាហារា បជា សោចា,
សោចំ រជ្ជ មរាជកំ។

៥៨. កុលេហិ សហ សម្បក្កំ,
បណ្ឌិតេហិ ច មិត្តកំ;
ញាតិភិ ច សមំ មេលំ,
កុញ្ញានោ នវិនស្សតិ។

៥៩. កដ្ឋា វុត្តិ បរាជិនា,
កដ្ឋោ វាសោ និរាសយោ;
និទ្ធនោ ព្យវសាយោ ច,
សព្ពកដ្ឋា ទលិទ្ធកា។

៦០. តក្កវស្ស កុតោ ធម្មោ,
ទុដ្ឋនស្ស កុតោ ឧមា;
វេសិយា ច កុតោ ស្មេហោ,
កុតោ សច្ចញ្ញ កាមិនំ។

៦១. បេសិតស្ស កុតោ មាទំ,
កោបនស្ស កុតោ សុខំ;
ថិនំ កុតោ សតិក្កញ្ញ,
កុតោ មេត្តិ ខលស្ស ច។

៦២. ទុក្ខលស្ស ពលំ រាជា,
ពាលានំ រោទនំ ពលំ;
ពលំមុន្ទស្ស មោនិត្តំ,
ចោរានំ អគថំ ពលំ។

៦៣. យោ ធុរានិ បរិច្ចដ្ឋ,
អធុរំ បរិសេវតិ;
ធុរានិ តស្ស នស្សន្តិ,
អធុរំ នដ្ឋមេវ ច។

៦៤. សុក្កំ មំសំ ថិយោ វុទ្ធា,
ពាលក្ក តរុណំ ទធិ;
បភាតេ មេថុនំ និទ្ធា,
សដ្ឋ បាណហរានិ ឆ;

៦៥. សដ្ឋ មំសំ នវន្តញ្ញ,
ពាលា ថី ខិរភោជនំ;
យតមុណ្ណេទកញ្ជេវ,
សដ្ឋ បាណករានិ ឆ។

៦៦. សីហាទេកំ ពកាទេកំ,
ឆ សុនា គីណិ គុទ្រភា;
វាយសា ចតុ សិក្ខេថ,
ចត្តាវិ កុក្កដានបិ។

៦៧. បភូតមប្បកិច្ចំ វា,
យោនរោ កត្តមិច្ឆតិ;
សំយតនេន កត្តព្វំ,
សីហាទេកំ បកិក្ខិតិ។

៦៨. សព្វិន្ទ្រិយានិ សំយម,
ពកោវ បតិគោ ជនោ;
កាលទេសោបបន្នានិ,
សព្វកិច្ចានិ សាធយេ។

៦៩. ពហ្វាសិ សាប្បសន្តដោ,
សុនិទ្ធោ សិយចេតនោ;
បភុតត្តោ ច សុរោ ច,
ញាតព្វា ឆ សុនា គុណ។

៧០. អវិស្សាមំ វហេ ភារំ,
សិគុណ្ឌញ្ញ នវិន្ទតិ;
ស សន្តោសោ តថា និច្ចំ,
គីណិ សិក្ខេថ គុទ្រភា។

៧១. គុន្យមេថុនធម្មញ្ញ,
កាលេកាលេ ច សង្កហំ;
អប្បមានមនាលស្សំ,
ចតុ សិក្ខេថ វាយសា។

៧២. យុទ្ធព្វ បាតុដ្ឋានំ,
ភោជនំ សហ ពន្ធហិ;
ចិយំ អាបទគ្គតំ រក្ខេ,
ចតុ សិក្ខេថ កុក្កដា។

៧៣. កោតិភារោ សមគ្គានំ,
កិទ្ធវំ ព្យវសាយិនំ;
កោ វិទេសោ សវិជ្ជានំ,
កោ បរោ បិយវទិនំ។

៧៤. ភយស្ស កថិតោ បន្តោ,
គុន្ទ្រិយានមសំយមោ;
តជ្ឈយោ សម្បទាមគ្គោ,
យេនិដ្ឋំ តេន គម្យតោ។

៧៥. ន ច វិជ្ជាសមោ ពន្ធ,
ន ច ព្យាធិសមោ វិបុ;
នចាបច្ចសមោ ស្នេហោ,
ន ច ទេវា បរំ ពលំ។

៧៦. សមុទ្ធាវរណា ភូមិ,
បាការាវរណំ គហំ;
នវិន្ទាវរណា ទេសា,
បារិគ្គាវរណា ចិយោ។

៧៧. យកកុម្មសមា នារី,
តត្តង្គារ សមោ បុមា;
តស្មា យកញ្ច អគ្គិញ,
នេកត្រ ថបយេ ពុជោ។

៧៨. អាហារោ ទ្វិគុណោ ថិនំ,
ពុទ្ធិ តាសំ ចតុគ្គណោ;
ឆតុណោ ព្យវសាយោ ច,
កាមោចដ្ឋគុណោ មតោ។

៧៩. ជិណ្ឌមន្តំ បសំសេយ្យ,
ភវិយំ គតយោព្ពនំ;
រណា បច្ចាគតំ សូរំ,
សស្សញ្ច គេហមាគតំ។

៨០. អសន្តដ្ឋា ទ្វិជា នដ្ឋា,
សន្តដ្ឋាតវ បាថិវា;
សលដ្ឋា គណិកា នដ្ឋា,
និលដ្ឋា ច កុលិគិយោ។

៨១. អវំសបតិគោ រាជា,
មុន្ទបុត្តោ ច បណ្ឌិតោ;
អធនេន ធនំ បាប្យ,
គិណំវ មញ្ញតេ ជនំ។

៨២. ព្រហ្មហាបិ នរោ បុដ្ឋោ,
យស្សតិ វិបុលំ ធនំ;
សសិនោ តុល្យវំសោបិ,
និទ្ធនោ បរិក្ខយតោ។

៨៣. បោត្តកដ្ឋា តុ យាវិដ្ឋា,
បរហត្តគតំ ធនំ;
កិច្ចកាលេ សមុប្បន្នេ,
ន សាវិដ្ឋា ន គទ្ធនំ។

៨៤. បាទបានំ ភយំ វាតា,
បទ្ទានំ សិសិវា ភយំ;
បព្ពតានំ វជិរម្ពា,
សាជ្ជនំ ទុដ្ឋនា ភយំ។

៨៥. បញ្ជោ និយុដ្ឋមា នេ តុ,
សន្តិ រញ្ជោ គយោគុណា;
យសោ សគ្គនិវាសោ ច,
វិបុលោ ច ធនាគមោ។

៨៦. មុន្ទោ និយុដ្ឋមា នេ តុ,
ខត្តិយស្សាគុណា គយោ;
អយសោ ចត្តនាសោ ច,
នរកេ គមនំ តថា។

៨៧. ពហុមុន្ទសង្ខាតេហិ,
អញ្ជោញ្ចបសុវត្តិភិ;
បច្ឆាឡន្តេ គុណា សព្ពេ,
មេយេហិវ ទិវាករោ។

៨៨. យស្ស ខេត្តំ នទីតីវេ,
ភរិយាបិ បរហ្មិយា;
បុត្តស្ស វិនយោ នត្ថិ,
មច្ចុវេ នសំសយោ។

៨៩. អសម្ពាញំ នវត្តព្ពំ,
បច្ចក្ខមបិ ទិស្សតេ;
សិលា ភរតិ បាធិយំ,
គីតំ កាយតិ វានរោ។

៩០. សុភិក្ខុំ កសកេ និច្ចំ,
និច្ចំ សុខ មរោគិកេ;
ភរិយា ភត្ត បិយា យស្ស,
តស្ស និច្ចោស្សវំ គហំ។

៩១. ហេលស្ស កម្មនាសាយ,
ពុទ្ធិនាសាយ និទ្ទនំ;
យាចនា មាននាសាយ,
កុលនាសាយ ភោជនំ។

៩២. សេវិតញ្ចោ មហាវគ្គោ,
ផលច្ឆាយា សមន្និតោ;
យទិ ទេវា ផលំ នត្ថិ,
ឆាយា កេន និវរយេ។

៩៣. បបមេ នដ្ឋិតា វិជ្ជា,
ទុគ្គិយេ នដ្ឋិតំ ធនំ;
តតិយេ នដ្ឋិតំ បុញ្ញំ,
ចតុត្ថេ កិករិស្សតិ។

៩៤. នទីក្ខលេច យេ វគ្គោ,
បរហត្ថគតំ ធនំ;
កិច្ចំ ថីកោចរំ យស្ស,
សព្ពំ តំ វិផលំ ភវេ។

៩៥. កុទេសមាសជ្ជ កុតោត្ថសញ្ញយោ,
កុបុត្តមាសជ្ជ កុតោ ផលញ្ញលី;
កុគេហិនី បាប្យ គហេ កុតោ សុខំ,
កុសិស្សមជ្ឈាបយតោ កុតោ យសោ។

៩៦. ក្ខបោទកំ វដ្ឋច្ឆាយា,
សាមា ថីចិដ្ឋកាលយំ;
សីតកាលេ ភវេ ឧណ្ណំ,
គិម្ហកាលេ ច សីតលំ។

៩៧. វិសំ ចង្កមនំ វត្ថី,
វិសំ រញ្ជោនុកុលតា;
វិសំ ថីបិ អញ្ញាសត្តា,
វិសំ ព្យាធិ អវេក្ខិតោ។

៩៨. ទុរធិតា វិសំ វិជ្ជា,
អធិណ្ណោ ភោជនំ វិសំ;
វិសំ គោដ្ឋី ទលិទ្ធស្ស,
វុទ្ធស្ស តរុណី វិសំ។

៩៩. បទោសេ និហតោ បន្ថោ,
បតិកា និហតា ចិយោ;
អប្បព័ដំ ហតំ ខេត្តំ,
ភច្ចទោសា ហតោ បភូ។

១០០. ហតមសោត្តិយំ សន្នំ,
ហតោ យញ្ញោ ភូនក្ខិណោ;
ហតា រូបវតី វញ្ញា,
ហតំ សេនមនាយកំ។

១០១. វេទវេទង្គ តត្ថញ្ញោ,
ជបហោមបរាយនោ;
អាសីវាទវចោយុត្តោ,
ឯស វាជបុរោហិតោ។

១០២. កុលសីលគុណោបេតោ,
សព្ពធម្មបរាយនោ;
បរិណោ បេសនាឡក្ខោ,
ធម្មាឡក្ខោ វិធីយតោ។

១០៣. អយុញ្ជេនកតាភ្យាសោ,
សព្ពេសំ បិយទស្សនោ;
អរិយសីលគុណោបេតោ,
ឯស វជ្ជោ វិធីយតោ។

១០៤. សកីនុត្ត គហិតត្ថោ,
លហុហត្ថោ ជិតក្ខរោ;
សព្ពសត្ត សមាលោកី,
បកដ្ឋោ នាម លេខកោ។

១០៥. សមគ្គនីតិសត្តញ្ញោ,
វាហនេ បូជិតស្សមោ;
សុវរីគុណោបេតោ,
សេនាធឿក្ខោ វិធីយតោ។

១០៦. សុចី វាក្យបដុប្បញ្ញោ,
បរចិត្តោបលក្ខកោ;
ជីវោ យថាត្ថ វាទី ច,
ឯស ទូតោ វិធីយតោ។

១០៧. បុត្តនត្ត គុណោបេតោ,
សត្តញ្ញោ បិដ្ឋបាចកោ;
សុរោ ច កចិនោចេវ,
សុបការោ ស ឧច្ចតោ។

១០៨. ភក្កិកា ការតត្ថញ្ញោ,
ពាលវា បិយទស្សនោ;
អប្បមាទី សទា ទត្ថោ,
បតិហារោ ស ឧច្ចតោ។

១០៩. យស្ស នត្ថិ សយំ បញ្ញា,
សត្តំ តស្ស ករោតិ កិ;
លោចនេហិ វិហីនស្ស,
ទប្បណោ កីកវិស្សតិ។

១១០កឹកវិស្សន្តិ វត្តារោ,
សោតំ យត្ថ នវិជ្ជតេ;
នគ្គកបណកេ ទេសេ,
វជណោ កឹកវិស្សតិ។